

Reforma Sozialmarktwirtschaft-ului – cum pot germanii să redevină nemți?

Asist. univ. drd. Octavian-Dragomir JORA
ASE – REI, București

Modelul german e descris cu nedisimulată mândrie drept economie socială de piață. Sozial Marktwirtschaft-ul german s-a clădit în timp pe un larg consens popular, a cărui expresie pe scena politică a reprezentat-o duopolul format din social-democrați (SPD) și creștin democrați (CDU), care în prezent coabitează într-o “mare coaliție” după alegerile din 2005.

Deși CV-ul economic al Germaniei începe în forță cu informația că ea reprezintă a treia mare economie a lumii ca PIB exprimat în dolari (prețuri curente), sau a cincea (după paritatea puterii de cumpărare), și prima în Europa, dotată pe deasupra cu o forță de export uriașă – cifrată la peste 733 miliarde de euro anual – există suficiente detalii care nu prea o avantajează.

În ultimii ani, au devenit manifeste pentru Germania creșterea economică vecină cu stagnarea, vulnerabilitatea, încă strunită, față de șocurile externe, problemele structurale interne apăsătoare și o digestie grea, chiar și după 15 ani a reunificării pentru care se apreciază că factura totalizând 1.250 mld. euro se va mai plăti până în 2019.

Key words:

1. Economia germană între tradiție și slăbiciune

Deși CV-ul economiei germane începe în forță cu informația că aceasta reprezintă a treia mare economie a lumii ca PIB exprimat în dolari (prețuri curente), sau a cincea (după paritatea puterii de cumpărare), și prima în Europa – dotată pe deasupra și cu o forță de export uriașă, cifrată la 733 miliarde de euro anual –, există și suficiente detalii care nu prea o avantajează.

În ultimii ani au devenit manifeste pentru Germania creșterea economică vecină cu stagnarea, vulnerabilitatea, deocamdată strunită, față de șocurile externe, problemele structurale interne apăsătoare și o digestie grea, chiar și după 15 ani, a unei jumătăți răsăritene primită în epocă cu un entuziasm inconștient de tipul: 1 deutschmark=1 oostmark.

Statisticile actuale mustesc de valori îngrijorătoare ale unor indicatori-cheie. Între 2001-2004, PIB-ul Germaniei a crescut cu o rată medie anuală de doar 0,6%. Asta în timp ce companiile din “Euroland” au înregistrat, agregat, o rată de creștere ceva mai puțin mignonă – 1,3%. Apoi, în ultimii ani, numărul șomerilor s-a stabilizat în jurul a 5 milioane de persoane, adică peste o zecime din populația activă (în “zona euro” rata șomajului este de 8,7%). În luna februarie 2005, șomajul ajunsese în Germania până la 12,6%, însă, mai interesante sunt diferențele dintre cele două mari regiuni ale țării: Estul cu o rată de 20,7%, aproape dublă față de cea din Vest (10,4%). Mai mult, în ciuda trans-

ferurilor generoase de fonduri de după reîntregirea țării, partea estică pare, tot mai mult, că a cam înghițit degeaba tratamentul de aproape 50 de miliarde de euro pe an, în medie, adică peste 4 procente din PIB-ul jumătății apusene. Potrivit publicației "Der Spiegel", reunificarea ar ajunge să coste, finalmente, în jur de 1.250 miliarde euro și ar mai necesita injecții regulate cel puțin până prin 2019.

Germanii descriu sistemul lor economic, cu nedisimulată mândrie ca pe "o economie socială de piață". *Soziale Marktwirtschaft*-ul german s-a clădit în timp pe un larg consens popular, a cărui expresie pe scena politică a reprezentat-o duopolul format de social-democrați (SPD) și creștin democrați (CDU). În fapt, și unii, și alții se revendică de la social-democrația clasică, dedicată menținerii "păcii sociale". Pe fondul acestei preocupări, însă, Germania a devenit încet încet un stat asistențial de dimensiuni uriașe a cărui generozitate exagerată dă semne că a ajuns în ultimii ani la scadență. Tot ceea ce înseamnă performanță modestă în economia germană poate fi imputat acestui aranjament bazat pe taxe și contribuții sociale exorbitante și pe multă reglementare guvernamentală, vizibil cel mai bine la intersecția dintre piața muncii și asigurările sociale publice¹. Câteva repere: în Germania, săptămâna de lucru a ajuns *prin lege* în unele industrii la 35 de ore; un an are garantate *prin lege* în jur de șase săptămâni de vacanță plătită; viața activă a devenit, *prin lege*, din ce în ce mai scurtă, foarte puțini dintre germanii peste 60 de ani mai lucrând în prezent.

O altă eroare populară este că problemele au apărut *acum*. Greșit! Problemele au apărut din primul moment în care o astfel de mașinărie asistențială a fost urnită din loc. Firește, dacă avuția societății este încă ridicată, consumarea (erodarea) ei lentă prin redistribuire nu prea e percepută ca negativă de omul de rând, fericit că într-un fel sau altul are asigurată porția lui de beneficiu. La mijlocul anilor '90, germanii erau deplin încrezători în modelul lor economic, nesuspectând nici un fel de probleme, deși trăiau de mult cu ele în casă și le ajutau să ia proporții. Până și o națiune precum cea germană, caracterizată de o disciplină cvasi-cazonă a muncii poate fi bulversată în timp de un astfel de sistem populat de stimulente adverse. Consensul în necunoaștere nu are cum să fie nicăieri o bază solidă pentru prosperitate. Încercările de reformă de până acum nu au modificat prea convingător substanța neajunsurilor economice.

Pe lângă persistența rigidităților structurale din piața germană a muncii, reglementarea birocratică a atârnat o piatră de gât afacerilor deja existente, limitând corespunzător apariția altora noi. Iar fiscalitatea ridicată a produs restul de neajunsuri. A rezultat un export ridicat de capital al germanilor și limitarea relativă a investițiilor productive și creatoare de noi locuri de muncă în interior.

---

¹ Consecințele unui astfel de model social sunt cele clasice. Acolo unde există sisteme publice de pensii și asigurări sociale caracterizate prin contribuții sociale spoliatoare – pentru plătitorii de impozite – și prin asistență și pensii generoase, ultimele la vârste legale de pensionare prematur fixate – pentru consumatorii de impozite –, există și stimulente adverse muncii. Oamenii vor fi motivați să lase viața activă pentru sponsorizările de la stat, oricât de nemți ar fi ei. În plus, o mișcare sindicală puternică poate duce la impunerea unei legislații restrictive față de relația contractuală liberă dintre angajat și angajator, urcând costurile angajării, ducând la șomaj și rigidizând suplimentar piața muncii. Somajul provocat dar și "stimulat", plus efectele perverse asupra reînnoirii demografice au făcut ca sistemul asistențial public german să fie constant în tensiune în ultimii ani, sub forma deficitelor în bugetul public.

2. Euro-epidemia de stagnare vine din Germania?

Orice reformă economică produsă în Germania vor avea indiferent de calitatea lor un impact deosebit și asupra întregii Uniuni Europene, care, coincidență sau nu, poartă, cu diferențele de rigoare de la o țară la alta, cam toate simptomele economiei germane. Merită aici spuse câteva cuvinte și despre Germania comunitară.

O parte importantă din povestea europeană a Germaniei este legată de adoptarea euro. Pe lângă rațiunile economice naturale ale monedei unice¹, euro a făcut obiectul și al unei alegeri politice dure, cel puțin pentru Germania, cu consecințe ulterioare asupra întregii Uniuni.

Bundesbank-ul era renumit și invidiat în epocă de colegile din Uniunea Economică și Monetară care a pregătit euro, ca banca centrală care a tolerat întotdeauna cea mai puțină inflație, lucru care a pus mereu marca pe o poziție privilegiată între monedele europene. Renunțarea la marcă și alegerea unei monede noi pentru care garanțiile antiinflaționiste țineau acum de un consens politic mai complex – la masă erau și state cu accepțiuni mai “laxe” față de acest fenomen – avea nevoie în Germania de o “contrapartidă”. Iar concesiile guvernelor europene față de nevoia de garanții a statului german în urma renunțării la suveranitatea monetară par să fi venit din mai multe zone.

- O dată, teza sacrificării mărcii germane (și) ca preț plătit de guvernul Kohl pentru recunoașterea de către guvernele europene a reunificării germane, are partea ei de plauzibilitate.

- În al doilea rând, să ne uităm la „armonizarea” normelor de producție în Europa. Această politică costisitoare pentru consumator pare că se potrivește ca o mânășă multor industrii germane, caracterizate de standarde înalte de calitate, dar și de costuri așijderea (de exemplu, industria germană de automobile). O astfel de politică limitează operaționalizarea de către consumator a raportului preț-calitate, adică vor fi avantajate, la același raport, bunurile de calitate la prețuri mari în detrimentul bunurilor mai slabe calitativ, dar mai ieftine.

Aceeași socoteală și în domeniul organizării muncii. Spune profesorul Jorg Guido Hulsmann de la Universitatea Angers (Franța) și cercetător asociat al Mises Institute din SUA (în postfața unei lucrări deosebite publicate recent în România – *Ce le-a făcut statul banilor noștri?* aparținând economistului american Murray N. Rothbard, și dedicată explicării neromanțate a ordinii monetare moderne și aspectelor conexe acesteia):

“Sindicatul germane cuprind angajații cei mai bine pregătiți din punct de vedere tehnic, dar și cei mai scumpi din Europa. A avea angajați calificați nu reprezintă un scop în sine; totul depinde de salariul plătit. Multe întreprinderi preferă să angajeze salariați cu pretenții salariale mai scăzute, chiar dacă sunt mai puțin competenți. Datorită acestui fapt se investește în țările cu salarii scăzute. Investițiile duc la o sporire a remunerărilor în țările cu un nivel redus al salariilor, iar în același timp apasă asupra mărimii salariilor susceptibile de a fi atinse în țările cu salarii ridicate, ceea ce acționează contra intereselor sindicatelor din țările cu salarii mari. Pe

¹ Costurile pentru afacerile din piața unică internă europeană, rezultat al volatilității ratelor de schimb între monedele naționale, sunt eliminate etc.

măsură ce constrângerile statului sporesc pretutindeni costul muncii, dispare incitativul de a exporta capitalul. Tocmai acesta este efectul urmărit de armonizarea europeană a condițiilor de muncă: protecție contra concedierii, timp de lucru, protejarea locului de muncă, asigurarea de șomaj, etc. Aceste măsuri vizează egalizarea condițiilor de muncă în Europa. Cei ce profită de pe urma lor sunt sindicatele germane; victimele sunt angajații germani și europeni care nu-și mai pot găsi de lucru pentru că munca lor costă mult prea mult și, desigur, consumatorii.”

Nici această justificare potrivit căreia anumite grupuri importante din Germania au fost atrase de partea lor de puterea politică în pledoaria socială pro-euro, nu poate fi considerată din start drept hazardată. Pe de altă parte, însă, o dată acceptată, teza explică rezonabil fie și un aspect legat de *europenizarea* “modelului social” german, cu toate efectele sale adverse.

De aici rezultă că refomarea acestuia, mult discutată în prezent, ar putea începe chiar din Germania, națiune motivată nu numai sub aspectul echilibrelor structurale interne să își reabiliteze potențialul pe termen lung, ci și pe plan politic.

Pe lângă revigorarea relațiilor cu țările europene dedicate reformei economice – Marea Britanie sau țările Europei Centrale și de Est – cu care are meciuri aproape la toate discuțiile importante din cadrul Uniunii (buget, taxe etc.) și implicit a influenței politice în UE, acest demers ar mai ajuta într-un sens. Ar contribui la restaurarea încrederii publicului european, dar și a partenerilor externi, în managementul economic din zona euro, lovit sistematic de riscul acumulării deficitelor bugetare și al creșterii datoriei publice.

3. Septembrie 2005: alegeri politice și alegeri economice

Diferența dintre creștin-democrații Angelei Merkel și social-democrații lui Gerhard Schröder, la alegerile anticipate din 18 septembrie 2005 a fost de aproape 1% din electoratul prezent la urne, dar și de aproape un ton în ceea ce ar urma să devină noua partitură reformistă a Berlinului în viitor. Electoratul german are încă definiții diferite, mare parte ambigue, pentru reformele care trebuie întreprinse cel puțin în privința pieței muncii, politicii bugetar-fiscale sau sectorului asigurărilor sociale și de sănătate publice.

Pe de altă parte, principalele partide politice din Germania au ezitat, deliberat, să sugereze reforme majore electoratului. Iar germanii par să fi acceptat complice acest lucru: potrivit unui sondaj al săptămânalului “Bild Woche”, trei sferturi dintre ei (în partea de est a țării, chiar 87%) consideră că situația economică a țării nu se va modifica după alegerile din septembrie. La urma urmei, germanii nu dovedesc altceva decât acel conservatorism resemnat tipic unei societăți în care funcția asistențială a statului este definitorie, inhibând tocmai acceptarea soluțiilor de reformă eficiente. Si economia germană chiar are nevoie de reforme.

Guvernul de mare coaliție rezultat după trei săptămâni de negocieri febrile între principalele două nuclee politice tradiționale ale țării – creștin-democrații (CDU/CSU) și social-democrații (SPD) –, în ciuda faptului că din punct de vedere strict politic a reprezentat singurul compromis posibil, a fost apreciată ca riscând să nu poată oferi prea curând o definiție unitară a reformei. Ideile neoliberales ale jumătății creștin-democrate de

cabinet, deși ar putea reprezenta parte din soluția tehnică pentru depășirea măcar a unora din neajunsurile economiei germane, nici nu se bucură de un sprijin popular concludent. Cu atât mai dificil într-un guvern care a preluat fidel distribuția opțiunilor politice din societate, fără să consacre vreo majoritate. Bazată pe două programe politice relative diferite, noua guvernare este la rândul ei guvernată de impredictibilitate.

Cel puțin lumea afacerilor din Germania, care aștepta cu speranță o intensificare a reformelor pe care guvernul Schröder doar le-a schițat¹, se teme că lucrurile vor trena pe fondul unui proces aproape continuu de negociere internă care va însoți orice decizie majoră în cadrul coaliției de guvernământ.

Tabel 1. Oferta economică din campania electorală 2005 a formațiunilor politice care în prezent compun marea coaliție din Germania

Uniunea Creștin Democrată (CDU) + Uniunea Creștin Socială (CSU în Bavaria)	Partidul Social Democrat (SPD)
Programul electoral al CDU este intitulat “Deutschlands Chancen nutzen. Wachstum. Arbeit Sicherheit”, adică “Să folosim din plin oportunitățile Germaniei: muncă, creștere, securitate”. Una dintre ideile acestui program o reprezintă creșterea TVA la produsele uzuale de la 16% la 18%. Asta ar conduce la colectarea a 16 miliarde de euro pe an în plus care ar fi distribuiți în proporție de 75% bugetului federal, iar restul spre landuri, urmând să finanțeze “reducerea costurilor legate de forța de muncă”. Măsura deși este	Programul electoral ale SPD se intitulează “Vertrauen in Deutschland”, adică “Încredere în Germania”. Una dintre inițiativele SPD menite să îi apropie de electoratul tradițional este legată de instituirea unei taxe suplimentare pe bogăție pentru cei care câștigă peste 250,000 de euro pe an. Veniturile bugetare rezultate, estimate la 1,2 miliarde euro anual, ar fi destinate cercetării dezvoltării, astfel încât Germania să poată ajunge în 2010 să cheltuiască 3% din PIB în acest scop, așa cum recomandă Agenda Lisabo-

¹ Doar câteva repere recente. Din anul 2001 a intrat în vigoare o nouă lege a falimentului, potrivit căreia băncile nu mai susțin firmele cu probleme, așa cum procedau anterior, când dețineau participații în cadrul acestora. În același timp se constată înclinația persoanele particulare de a-și plasa tot mai mult economiile la bursă și nu în bănci, ca până mai de curând.

În pofida multor transformări de adaptare la noile exigențe ale integrării și globalizării, *pilonii modelului renan - consensul și cogestiunea – nu sunt puși în discuție*, susțin numeroase surse de informare. Mai multe exemple arată cum se încearcă păstrarea acestora: de pildă, legea privind cogestiunea a fost actualizată, însă cu scopul de a întări rolul comitetelor de firmă în întreprinderile mici și mijlocii, în domeniul serviciilor și al IT. De asemenea, rolul acestor comitete mixte este reflectat de faptul că numeroase firme mari germane, la inițiativa acestora au introdus modalități flexibile de acomodare la transformările de pe piața muncii, astfel încât să se păstreze un grad cât mai ridicat de ocupare a forței de muncă. De pildă: Volkswagen a propus crearea a cca. 5000 de noi locuri de muncă, dar remunerate cu salariul minim pe economie; Siemens, pentru a evita concedierile, a propus concedii plătite 3 luni de zile cu 50% din salarii, iar firma Comdirect, în același scop, contracte de muncă part-time, cu salarii reduse cu 20% [Bal (2006)]

furnizată ca o armă anti-șomaj, este extrem de nepopulară între germani.

Creștin-democrații speră să contribuie la liberalizarea pieței muncii propunând o relaxare a legislației privind disponibilizările în companiile care au mai puțin de 20 de angajați, reducerea taxării companiilor de la 25% la 19%, facilitarea negocierilor din cadrul companiilor (altele decât cele colective), precum și o înlesnire a procedurilor administrative care țin de sectorul IMM.

În campanie, Merkel a mai vorbit despre încurajarea reangajării celor care au stat în șomaj o perioadă mai îndelungată, facilitându-le un câștig cu 10 procente mai mare decât cel stabilit prin contractul colectiv de muncă încheiat pentru primii doi ani de activitate.

Alte idei ale CDU: o politică de rigoare în relațiile cu Turcia; o linie dură în negocierile legate de perspectiva financiară 2007-2013 cu atât mai mult în privința cheltuielilor aferente Politicii Agricole Comune; o reconsiderare a atitudinii negative față de energia nucleară pe fondul indisponibilității declarate de a subvenționa cumva energiile alternative, văzute de predecesori ca soluție la dependența ridicată de petrol a economiei germane.

na.

Programul electoral al SPD are în centru principiile stabilirii unui salariu minim pe economie, reformării sistemului asigurărilor de sănătate pentru care contribuțiile să se facă în raport cu toate veniturile și nu doar cu salariul sau creșterii ajutorului de șomaj în Est de la 331 euro la 345 cât e în partea apuseană a țării.

Social-democrații au inclus și familia între preocupări. Astfel, părintele care încețază lucrul în anul următor venirii pe lume a copilului ar urma să primească în acest răstimp 67% din salariul obișnuit (dar nu mai mult de 2700 euro). SPD propune totodată să se asigure gratuitatea celui de-al doilea an de grădiniță (anul de dinaintea intrării la școală) ca prim pas în direcția asigurării gratuității complete a educației preșcolare în viitor.

Alte puncte ale SPD: susținerea liniei pro-Turcia; prioritizarea relațiilor cu Rusia; susținerea menținerii embargoului asupra comerțului cu arme al Chinei; necesitatea obținerii pentru Germania a unui loc permanent în Consiliul de Securitate al ONU; susținerea continuității procesului de ratificare a Constituției Europene; închiderea centralelor nucleare germane (care dau 30% din energia țării) până în 2020 și concentrarea pe soluții alternative.

4. Decembrie 2006: planuri pentru limpezirea apelor în economie

Anul 2007 aduce Germania în centrul atenției pe scena politică internațională, acesteia revenindu-i rolul de a asigura președinția UE și G8. În această dublă calitate, prioritățile agendei politice vizează continuarea procesului de adoptare a constituției europene, respectiv redactarea unui program coerent de asigurare a securității energetice globale.

În plan intern, reformele economice se vor focaliza în principal asupra îmbunătățirii situației bugetului consolidat, revizuirii regimului fiscal al companiilor, ameliorării situației sistemului de sănătate publică și flexibilizării pieței muncii. Marea

necunoscută a momentului o reprezintă capacitatea guvernului de promova măsuri suficient de îndrăznețe pentru a acționa în structurile profunde ale angrenajului economico-social.

▪ *Finanțele publice*

Pe fondul unei creșteri economice de aproape 2,4%, anul 2006 a adus o ameliorare a deficitului bugetului consolidat, ale cărui venituri fiscale s-au majorat cu aproape 10% față de anul anterior. Creșterea TVA cu 3 puncte procentuale începând din 2007 va asigura un aport suplimentar de resurse, astfel că împrumuturile atrase de guvernul federal se vor reduce de la 38 miliarde euro spre 20 miliarde euro. Revirimentul economic al Germaniei a făcut posibil ca, după patru ani de abateri, aceasta să se reîncadreze în 2006 în limita de deficit bugetar de 3% din PIB impusă de Tratatul de la Maastricht.

▪ *Fiscalitatea*

În materie de impozitare, Germania prezintă una dintre cele mai ridicate rate de fiscalitate pentru companii, în jur de 36%, fiind depășită numai de SUA (37,8%) și - dintre membrii UE - de Spania (36,1%). Aceasta realitate a reprezentat un argument puternic pentru transferul unui volum important de afaceri în străinătate și a descurajat influxurile de investiții străine în ultimii ani.

Proiectul legislativ de relaxare a fiscalității pentru companii prevede, pe de o parte, o reducere a impozitelor totale care grevează profitul acestora până la 29% începând din 2008. Pe de altă parte, pentru a nu diminua exagerat veniturile fiscale, baza de impozitare va fi lărgită cu diverse elemente care vor influența structura capitalului companiilor. Va fi stabilită o limită maximă la deducerea dobânzilor plătite. Totuși, pentru a nu dezavantaja IMM-urile, regula plafonului de deductibilitate va fi aplicată doar firmelor ale căror plăți de dobânzi depășesc 1 milion de euro anual.

Începând din 2009 este prevăzută și introducerea unei rate fixe de 25% asupra câștigului de capital.

Deocamdată, disensiunile privind propunerile de legislație fiscală promovate de guvern au generat incertitudine în mediul de afaceri, existând temeri reale că, în urma numeroaselor *ajustări*, impactul total al reformelor va fi relativ modest. Cel mai probabil, în forma sa finală, noul regim fiscal al companiilor nu va aduce mutații radicale care să stimuleze în mod real dezvoltarea afacerilor, el va produce mai degrabă o ameliorare a sarcinii fiscale a firmelor, apropiind Germania de media OECD.

▪ *Protecția socială*

Reformarea pieței forței de muncă reprezintă o altă prioritate, deoarece sistemul actual se confruntă cu cheltuieli excesive, iar contribuțiile firmelor și angajaților la multitudinea de fonduri care finanțează securitatea socială sunt împovărătoare, totalul acestora atingând în prezent 40% din fondul de salarii. Contribuția la fondul de șomaj va fi redusă de la 6,5% la 4,5%, minusul de resurse urmând să fie acoperit prin subvenții federale provenite din majorarea TVA și din surplusul înregistrat de Agenția federală de ocupare a forței de muncă. Cu toate acestea, anul 2007 va aduce și unele majorări.

Contribuția la fondul de pensii va crește cu 0,4 puncte procentuale, până la 19,9%, iar cea pentru sistemul de sănătate cu 0,8 puncte procentuale, până la 15%.

▪ *Sănătatea publică*

La rândul lor, propunerile privind reforma sistemului de sănătate publică au stârnit controverse, deoarece împovărează și mai mult contribuabilii și sporesc birocracia generată de colectarea contribuțiilor și taxelor suplimentare (pentru așa-numitul fond de sănătate, prevăzut începând din 2009). Pe lângă faptul că majorează cheltuielile extra-salariale ale angajatorilor, proiectul prevede și o contribuție specială a angajaților, de 0,9% din salariul lunar.

5. Conjunctură economică și critica “mercantilismului fiscal” german actual

Clipa astrală a ultimilor cinci ani pentru economia germană atinsă în preajma recent încheiatei cupe mondiale la fotbal pare să fie urmată în scurt timp de o revenire lumească cu picioarele pe sol. Atârinate de glezne, o TVA care va crește la anul de la 16 la 19%, precum și scumpirea creditului în Euroland de către BCE, pedantă în a nu falsifica creșterea economică prin inflație.

Potrivit institutului munchenez Ifo, indicele mediului de afaceri din Germania, calculat în urma unui sondaj lunar la care au răspuns peste 7000 de companii rezidente a staționat în luna august 2006 în preajma maximului istoric din ultimii 15 ani, atins în iunie curent (105 față de 106,8).¹

Subiectul “șomaj” este unul dintre acele pretexte convenabile care fac din cancelarul german Angela Merkel profesor de etică afacerilor. „Unele companii fac concedieri prea ușor”, a spus aceasta în vară, oferind în schimb, pe fondul cotelor în regres ale susținerii cabinetului său de mare coaliție, ideea organizării de către companii a unor traininguri de formare profesională pentru lucrători, pentru a fluidiza circulația forței de muncă în piață. Apelul la responsabilitate socială în mediul de afaceri ar urma celor 19.000 de concedieri făcute din 2002 de Deutsche Bank sau planurilor Volkswagen de a efectua 20.000 de disponibilizări între 2004 și 2008.

„Economia socială de piață înseamnă dintotdeauna nu doar ca firmele să aibă libertatea să lase angajații pe drumuri {când condițiile obiective impun asta – n.n.}, ci și să lupte pentru ca oamenii să aibă de lucru în țara lor”, a afirmat Merkel în logica populistă arhetipală potrivit căreia bunul Stat creează locuri de muncă, mediul de afaceri își bate joc de ele.

Cert este că, odată consumate efectele materiale și emoționale provocate de cupa mondială – accelerator indubitabil de reacție pentru creșterea economiei germane – cel

¹ Indiscutabil, trimestrul II al lui 2006 a însemnat un „five-year best” al economiei germane, cu o creștere economică de 0,9%. Simultan, a fost și pentru prima dată în ultimul cincinal în care ritmul de creștere, pe același segment de timp, l-a întrecut pe cel din SUA.

FMI-ul și-a corectat și el previziunile de creștere a economiei germane pentru anul în curs de la 1,3 la 2%, precum și de la 1 la 1,5% pentru anul viitor. Somajul s-a redus anul acesta de la un record de 12% anul trecut la 10,6%.

puțin pentru o vreme, nemții vor trebui să se pregătească “să plimbe mingea” de-a latul terenului. Creșterea cu trei puncte procentuale a TVA la 1 ianuarie 2007 și semnalele referitoare la un posibil recul al exporturilor, motor tradițional al economiei germane, urmare a unei cereri mondiale aflate “la regim” din pricina cotațiilor ridicate ale petrolului, sunt vinovatele pentru mina cerebrală arborată de afaceriștii germani față de viitorul imediat, potrivit aceluiași raport al Ifo.

Obiectiv vorbind, economia germană alimentează în mod structural creșterea economică în UE cu precădere prin investițiile în imobiliare și în construcția de mașini. Planurile cancelarului Angela Merkel de a crește TVA la începutul lui 2007, precum și scenariul standard al celor două iminente creșteri succesive ale nivelului dobânzii de referință a BCE până la 3,5% la finele anului, au determinat FMI să previzioneze o scădere a creșterii economice în cele 12 state din Euroland de la 2,1% în 2006 la 1,8 anul viitor.

Dacă analiștii economici europeni apreciază ca legitimă starea de spirit curentă din economia germană, pesimismul pieței relativ la viitorul apropiat rămâne oarecum inegal.

Jennifer Upham de la Capital Economics din Londra, citată de International Herald Tribune, admite faptul că sentimentul de încredere din mediul de afaceri german a început să se ofilească, dar că oscilațiile net ascendente vor mai continua. Motivația sa este dată de faptul că deși toate semnele indică o continuare a politicii BCE de restricționare a creditării cel puțin până la finele anului în curs, sub forma unei creșteri a dobânzii de referință până spre 3,5%, măsura ar putea fi urmată la anul, urmare a unei creșteri economice în regres, de o relaxare a politicii de credit restrictive a BCE.

Mai mult, sunt analiști care au interpretat oarecum surprinzător de blândul nivel al indicelui prețurilor de consum din august în Germania ca pe un semn că rata inflației în întreaga “zonă euro” ar putea fi mai mică decât cea previzionată, ceea ce ar putea duce la o modificare de optică a BCE privind stringența continuării *politicii de rigoare*, cu efect tonic asupra mediului de afaceri european în viitorul apropiat.

Semnalele prudente, fără a fi extrem de pesimiste, oferite de Ifo contrastează cu opinia unui alt institut de cercetări economice din Germania, ZEW, care a lansat tot în luna august un raport în care se formula aprecierea că încrederea investitorilor în economia țării ar fi ajuns în luna amintită la cel mai scăzut nivel din ultimii cinci ani. Asta tocmai din cauza neîncrederii în sustenabilitatea creșterii economice record înregistrată în al doilea trimestru al anului în curs.

Raționalizarea disciplinei bugetare germane, periculoasă pentru dinamica Eurolandului, poate fi interpretată la rândul ei inegal, dar nu prin prisma (proiecțiilor) indicatorilor de creștere ai economiei germane, respectiv europene. O creștere slabă, de reșezare, e preferabilă uneia entuziaste cu valente inflaționiste. Esențială este evaluarea pârghiei alese de guvernul Angelei Merkel: mărirea TVA și nu altceva. Apoi, orice previziune e strict dependentă de o anticipare fericită a reacției oamenilor, în privința ajustării volumului consumului, respectiv, economisirii la creșterea TVA, pentru a vedea unde se varsă în economia germană *de fapt* cele 3% cu care este, teoretic, penalizat *consumul*.

Economiștii circumspecți spun că răul (creșterea TVA) făcut să vindece răul (deficitul bugetar) riscă să afunde Germania într-o situație mai delicată decât aceea din care se

chinuie să iasă alte economii de pe continent, un exemplu fiind Italia, țară care e așteptată la rând în service-ul european de reparat bugete.

Ca o paranteză, e interesant și de văzut dacă este cumva coordonată sau coordonabilă la nivel european intrarea pe rând în revizie a economiilor din zona euro care au probleme, pentru a fi cumva resorbite în întreg spațiul ajustările structurale și nici a nu zdruncina economic și politic Europa. O atare filosofie “acum noi, pe urma voi, pe urma ei” e eminentamente *politică* ca de fapt toată teza gradualismului/incrementalismului reformist economic și secundară opțiunilor tehnice alese pentru a face reparațiile. Deoacumdată să discutăm opțiunea germană a creșterii TVA, fără a o corela cu alte opțiuni de reformă naționale și fără a le integra într-o eventuală succesiune temporală.

Propunerea de *creștere a TVA* e jumătate din compromisul desenat în cadrul „mării coaliții” ce guvernează Germania, formată din creștin-democrați (CDU/CSU) și social-democrați (SPD). Cealaltă jumătate care, chipurile, o completează și o balansează este *reducerea contribuțiilor sociale*.

Trade-off-ul e următorul: o treime din veniturile bugetare rezultate din creșterea TVA ar urma să compenseze reducerile de contribuții sociale (adică unul din cele trei procente de creștere a TVA), iar restul de 2 procente se vor duce spre limitarea deficitului bugetar.

Privită în profunzime, această politică de deplasare a presiunii fiscale de pe contribuțiile sociale pe TVA aduce a mercantilism fiscal, prin care povara taxării e luată din spatelile exportatorilor și pusă în cel al importatorilor. O formă de „depreciere competitivă” nevalutară, după afirmația economistului Stefan Karlsson, făcut într-un material intitulat „Germany's Destructive Tax Increase”, publicat în *Der Invest Informant*. Asta înseamnă că, lăsând la o parte producătorii interni care vând în interior (deși este eronată concepția că modificările TVA nu afectează și producția), bunurile importate (pentru care se plătește cu TVA, nu și cu contribuții sociale) vor suferi o creștere a impunerii fiscale, în timp ce pentru bunurile exportate (care sunt „taxate” cu contribuțiile sociale, dar nu cu TVA) se va obține o reducere a impunerii.

De vreme ce Germania are deja un uriaș surplus comercial, dar și o economie „domestică” slabă, e curios, în viziunea multor analiști, de ce politicienii de la Berlin cred că soluția este tocmai agravarea disparității dintre industriile puternice exportatoare și sectoarele slabe care produc pentru intern. Pe fond de analiză cost-beneficii, efectele intersectoriale s-ar anula per ansamblul economiei germane, din asta reieșind că vreun mare pas înainte nu se înfăptuiește mutând povara fiscală, ci doar se redistribuie premisele de competitivitate la intern.

Apoi, cele 2 procente care vor fi măritate cu deficitul bugetar, problema nu este foarte convingătoare, din moment ce guvernul are în vedere proiecte masive de investiții publice *suplimentare*. Oare nu ar fi fost mai bine ca acest supliment de investiții publice să nu fi fost proiectat de guvernul Merkel, iar corespunzător presiunea fiscală din creșterea TVA să se fi redus? Bașca, o reducere „bărbătească” a cheltuielilor publice pe zonele cele mai risipitoare ar fi fost și ea o opțiune.¹

¹ Japonia anului 1997 este invocată ca exemplu perfect de „greșelile altora” din care politicienii germani sunt prea neatenți să învețe. Acum nouă ani, guvernul de la Tokio a ridicat cu 2 puncte procentuale taxa

6. Președinția UE – o viziune germană asupra Europei

Angela Merkel, cancelarul de mare coaliție al Germaniei, vorbea în mai trecut, în poate primul discurs important dedicat Uniunii, despre nevoia unui mix format și din „mai puțină Europă” (mai puțină birocrăție și suprareglementare) și din „mai multă” (salvarea constituției și a euro-încrederii) pentru ca adâncirea-lărgirea să nu fie resimțite ca lucrând *împotriva europenilor*.

Acest mix ține adunată agenda președinției Consiliului UE, preluată la 1 ianuarie, una distinctă și pentru că I, „germanii sunt nemți” – un cult al funcționalului și mai puțin al reveriei politice, II, în ciuda consensului postbelic continuu pro-Europa, germanii trăiesc eurodezamăgirea unei Uniuni nici sociale, nici competitive, pe fondul declinului încet dar sigur al încrederii în coaliție.

Nici nu își doresc puține liderii germani de la prezidatul Europei. După o președinție finlandeză cuminte, condusă de mottoul *primum non nocere*, germanii își propun să regizeze întoarcerea mortului de la groapă (Tratatul constituțional), construirea unei oferte energetice eficiente și imune la capricile politice ale furnizorilor, prieteșuguri în fosta patrie a sovietelor.

Iar președinția germană a UE și-a propus să nu ierte pe nimeni de la gădilat. E gândită să se dea bine și cu retailul și cu corporate-ul. Pentru flatarea vulgului, un mega party cu kârnașii și bere germană dedicat împlinirii a 50 de ani de la semnarea Tratatului de la Roma care a pus bazele Comunității. Pentru lumea afacerilor, sezon de reduceri la birocrăție și reglementări.

25 de pagini conține agenda dată publicității în noiembrie trecut și planificată să fie lansată oficial pe 17 ianuarie. În cadrul ei coabitează proiecte și obiective de la încurajarea inovațiilor la liberalizarea transportului feroviar și combaterea imigrației ilegale. Ambițiile sunt evidente. Merkel țintește textual relansarea Europei. Pe limba domniei sale „Europa neu begründen”.

Președinția germană a UE se împarte în două jumătăți care seamănă între ele ca două picături. Una de apă, cealaltă de ulei. Cea dintâi jumătate se concentrează pe “pietrele unghiulare” ale funcționării Uniunii: politica energetică, schimbările climatice, reforma economică, securitatea internă.

La summitul Consiliului European din martie, hărăzit îndeobște aspectelor economice, se vor servi *politica energetică și reducerea birocrăției*, aseasonate cu ceva *modificări*

---

pe consum, ceea ce a frânt în epocă vigoarea revenirii economice a unei țări care nu demult suferise o criză.

Apoi masivele proiecte publice de investiții au făcut prea puțin pentru creșterea economiei. De crescut a crescut la cote alarmante datoria publică.

Pe de altă parte, între timp lecția recentă a Japoniei a devenit inspiratoare. Nivelul investițiilor publice este în continuare mult prea ridicat comparativ cu cel din țările dezvoltate cu economii stabile, dar acum acesta a început să fie redus sensibil. Si deși „consumul” guvernamental se află oarecum în creștere, scăderea „investițiilor” publice l-a compensat suficient încât cererea publică să se afle practic în scădere. Ca un făcut, economia niponă înregistrează cel mai convingător puseu de creștere după criza din 1990, materializat în forma unei creșteri a veniturilor per capita sensibil superioare celor înregistrate în majoritatea statelor europene sau în America.

climatică, ultimul fiind un veritabil subiect-punte între calitățile Germaniei de prezidentă simultan atât a UE, cât și a G8 în acest răstimp.

A doua jumătate, ține loc de “piatră filosofală” a Uniunii. Europa va celebra timp de o lună cei 50 de anișori de la iscălirea Tratatului de la Roma, fără de care europenii ar fi avut un loc de închinăciune în minus. “Masa și dansul” stradale vor culmina cu “strigarea” unei declarații politice a UE-27 ce va fi semnată la o reuniune informală în data de 25 martie, la Berlin.

Ideea de bază a declarației ar fi aceea că Uniunea e răspunsul Providenței la provocările la care este supusă astăzi civilizația Europei – schimbări climatice, terorism internațional, concurență globală etc. Germanii caută deja exprimările cele mai “touching” astfel încât reclama, pardon, declarația să-i empatizeze pe eurocizeni. Nota bene, treabă de finețe și pentru multilingvism.

Impresia generală de ambiție a programului președinției germane a UE se păstrează în pofida tentelor de moderație cu care Berlinul și-a sulemenit dezideratele originare. Așteptările înalte, dar și dezamăgirile serioase par predispoziții echiprobabile. Între temeurile unei astfel de stări de spirit, Katinka Barysch, de la Centre for European Reform din Regatul Unit, discută aplicat câțiva algoritmi clasici asociați prezidării Consiliului UE într-un briefing note intitulat “What to Expect from the German Presidency” la care ne vom referi și noi în continuare.

În logica lui “uriași și pitici”, se așteaptă ca după două președinții ale unor state mici – Austria și Finlanda, în 2006 – Europa să încerce acum o rupere de ritm. Crearea de emulația politică, operarea dosarelor grele sau capacitatea administrativă sunt apanajul statelor mari care, însă, riscă să displacă prin agresivitatea agendei. Opozabilă față de postura de crupier a celor mici. Bunăoară, germanii vor avea de prezidat 4000 de reuniuni interne ale UE și 40 de summit-uri cu parteneri dinafara UE (Rusia, Japonia, Canada, SUA). Un eșec ar fi proporțional cu mărimea Germaniei, iar momentul cum nu se poate mai prost într-o Uniune Europeană tot mai fragilă. Urmează două “președinții mici” (Portugalia și Slovenia), primul “mare” la rând fiind Franța. În orice caz, se așteaptă ca noul sistem de triouri compuse din succesiuni sudate de câte două președinții mici și una mare să elimine aparența de vid de leadership între președințiile mari.

Germania pare acum singură în grupul liderilor istorici ai Uniunii – Blair împachetează, Franța este în călduri electorale, Olanda are o guvernare de subzistență după colapsul fostei coaliții, Italia are coaliție, deci probleme, deci subreprezentare la masa înțelepților, Polonia este setată euro-obstrucționist, iar Spania e mare doar pe hartă.

Pentru Merkel asta înseamnă spațiu de manevră, dar și teren viran. Negocieri purtate cu lideri neconsacrați sau cu aspiranți politici nu pot decât să complice orice agendă a compromisului.

Markel are expertiză la compromisuri politice. A debutat în forță în decembrie 2005 când a dat soluții valide decisive în finalizarea bugetului 2007-2013. Plus că în CV are deja un bullet la rubrica “management de mari coaliții”. Scepticii aduc în discuție trade-offul compromis-leadership. Ei zic: Merkel nu produce decizii, ci doar gestionează dezacorduri.

În guvernul Merkel, creștin democrației săi (CDU) au relativ mai puțin de împărțit cu coabitantii social-democrației (SDP) pe teme europene decât în treburi domestice. Cu

câteva excepții. Una, aderarea Turciei pentru care CDU avansează soluția mai distantă a parteneriatului privilegiat. Plus ceva divergențe punctuale între miniștrii din cabinet. De exemplu, pe tema schimbărilor climatice, ministrul mediului dorește fixarea de ținte stricte pentru emisiile de gaze cu efect de seră după expirarea protocolului de la Kyoto, în timp ce ministrul economiei este îngrijorat de costurile impuse mediului de afaceri. Cu alte cuvinte, relativ mai multă liniște decât zgomot. Si asta cu atât mai mult cu cât opinia publică germană nu e (de)formator de agendă de vreme ce 85% dintre germani nu știu că țara lor deține președinția Uniunii.

Bibliografie:

1. Bal, Ana, "Modelele economice europene în confruntare cu globalizarea", conferința internațională *The Future of Europe*, București, noiembrie 2006.
2. Blanchette, Jude, "The Trouble With the EU", 2004, disponibil la www.mises.org.
3. Boeri, T. (2002), "Let Social Policy Models Compete and Europe Will Win", paper presented at a Conference hosted by the Kennedy School of Government, Harvard University, 11-12 April.
4. Gwartney, James; Lawson, Robert A.; Gartzke, Erik, *Economic Freedom of the World: 2005 Annual Report*, disponibil la www.cato.org.
5. Holmes, Martin, "From Single Market to Single Currency: Evaluating Europe's Economic Experiment", disponibil *on line* la <http://brugesgroup.com>.
6. Hoppe, Hans-Hermann, *A Theory of Socialism and Capitalism*, Kluwer Academic Publishers, Boston, 1989.
7. Machlup, Fritz, *Guide a travers les panacees economiques*, Librairie de Medicis, Paris, 1938.
8. Mises, Ludwig von, *Human Action: A Treatise on Economics*, Ludwig von Mises Institute, Auburn, 1999 [1949].
9. Nulle, Grant M., "The Franco-German Alliance Against Market Freedom", disponibil la www.mises.org.
10. Oravec, Ján, *Prospects For Economic Freedom In Europe After May 1, 2004*, prepared for "A Liberal Agenda for the New Century: A Global Perspective," a Conference cosponsored by the Cato Institute, the Institute of Economic Analysis and the Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs, April 8-9, 2004, Moscow, Russian Federation, disponibil la www.cato.org.
11. Pelkmans, J., *Integrare europeană. Metode și analiză economică*, Institutul European din România, ediția a II-a, 2003.
12. Rothbard, Murray N., *Man, Economy, and State*, Ludwig von Mises Institute, Auburn, 1993 [1962].
13. Sapir, A. (2004), Globalisation and the Reform of European Social Model, Background document for the presentation at ECOFIN Informal Meeting in Manchester, 9 September, available online at unjobs.org/authors/andre-sapir.
14. Spiridon, Marius, *Uniunea Europeană și țările candidate din est: dezvoltare prin transformare sistemică*, Colecția de studii I.E.R., iulie 2004.

15. Tupy, Marian, *Eu Enlargement. Costs, Benefits and Strategies for Central and Eastern European Countries*, Cato Policy Analysis, No. 489, Septembre 2003, disponibil la www.cato.org.

16. De Vlieghe, M. et al. (2006), "Beyond the European social model", Open Europe Institute, UK, March.